

такої мети, з нашої точки зору, можна лише шляхом переконування. Цей спосіб давно вже визнано як основний у системі комунікативного впливу. І хоча психологічні механізми переконування неоднакові, у кожному випадку їх застосування здійснюється вплив за допомогою слова. Оскільки риторику інколи визначають саме як науку про способи переконування, дозволимо собі стверджувати, що педагог – це завжди оратор. Поняття «оратор», має декілька тлумачень, згідно з якими це не тільки особа, яка професійно займається мистецтвом красномовства чи має дар виголошувати промови, а й будь-яка людина взагалі, яка публічно виголошує промову.» [3].

Отже, сьогодні є затребувано формування культури публічного виступу як складника самоменеджменту в процесі реформування освіти. Працівник закладу освіти усвідомлює те, що він стає сам собі менеджером і керує розвитком цілого освітнього закладу. Зміна концепції освіти вимагає комунікування з кожним учасником – здобувачами освіти, їх батьками, колегами-освітянами. Сучасний світ є публічнішим і кожну Вашу промову можуть зняти на відео і поширити в соціальній мережі. Вся інформація сказана Вами буде інтерпретована кожним співрозмовником по своєму. Тому, потрібно володіти базовими навиками ораторського мистецтва, основними елементами менеджменту і відповідати вимогам педагога першої половини ХХІ століття.

Література

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора: Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – Київ, Державна служба якості освіти, 2019 - 240 с.

2. Карнегі Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей...: Пер. с англ./ Общ.ред. и предис. Зинченко В.П., Жукова О.М. – Мн.: Беларусь, 1990 р. – 670 с.

3. Кононенко Л. В. Модель формування ораторської майстерності у майбутніх магістрів соціальної педагогіки. URL: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%96-348-1-10-20141016.pdf>.

4. Пастух Л. В. Самоменеджмент керівників закладів освіти у системі післядипломної освіти. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v1/i53/7.pdf>

УДК 378:070-051]:316.77

Мединська О. Я.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені В. Гнатюка
medynskao@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

В умовах трансформації освітньої парадигми постає нагальна необхідність впровадження в навчальний процес нових моделей освіти,

орієнтованих на задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих фахівцях, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні уміння в цілісну систему, застосовувати сформовані компетентності у вирішенні професійних завдань. Враховуючи сучасні освітні виклики, актуалізується питання розвитку інфомедійної грамотності майбутніх фахівців, зокрема журналістів, як складової справжнього професіоналізму. Інфомедійна грамотність повинна стати наскрізною компонентою освітнього процесу, невід'ємною частиною професійної підготовки майбутніх медійників. Це створить умови для формування умінь здобувачів вищої освіти вільно орієнтуватися в сучасному інформаційному середовищі, грамотно використовувати різноманітні джерела, відокремлювати факти від суджень, розпізнавати фейкову інформацію тощо.

Проблемі розвитку інфомедійної грамотності присвячували дослідження Л. Найдьонова, Г. Мироненко, В. Різун, В. Іванов, О. Волошенюк, Г. Дегтярьова, Г. Онкович, О. Янишин, І. Сахневич, Б.Потятинник, Н. Поплавська, Н. Дащенко, О. Мединська, А. Федоров, І.Наумук тощо.

У науковому дискурсі артикулюються терміни «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «медіаінформаційна грамотність» та «інфомедійна грамотність». У межах наукового дослідження вважаємо за доцільне спершу окреслити дефініції вищезазначених понять.

За матеріалами Міжнародної організації ЮНЕСКО інформаційна грамотність – це «здатність усвідомлювати необхідність отримання інформації, а також знаходити, оцінювати, ефективно використовувати і поширювати інформацію в різних форматах» [5]. Відповідно до визначення, сформульованого групою CILIP (Бібліотечно-інформаційна асоціація Великобританії), інформаційна грамотність – «здатність критично мислити і виважено оцінювати будь-яку інформацію, яку ми знаходимо і використовуємо, що дає можливість підвищувати свою обізнаність і освіченість та повною мірою взаємодіяти із суспільством» [6].

Зарубіжні дослідники розглядають поняття «медіаграмотність» як «результат медіаосвіти, вивчення медіа» (Chris Worsnop), «здатність використовувати, аналізувати, оцінювати та передавати повідомлення у різних формах» (Robert Kubey), «можливість особистості контролювати споживання медіа» (James Potter). У «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» медіаграмотність трактується як «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» [4]. Ключовими складниками медіаграмотності є: критичне мислення; розуміння впливу ЗМІ на особистість і суспільство; розвиток умінь аналізувати, обговорювати та створювати ефективні медіатексти.

Медіаінформаційна грамотність інтегрує в собі особливості інформаційної та медійної грамотностей. МІГ – «комплекс умінь, знань, які

дають споживачам можливість ефективно і безпечно користуватися медіа, усвідомлено обирати, розуміти характер контенту і послуг, ухвалювати рішення та користуватися повним спектром можливостей, які пропонують нові комунікаційні технології та медіаінформаційні системи...» [4]. МІГ забезпечує рівноправний доступ до інформації та знань, сприяє формуванню плюралістичної медіа- та інформаційної системи.

Термін «інфомедійна грамотність» широко використовують у проекті «Вивчай та розрізняй», що впроваджується в Україні за підтримки Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Посольства США та Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з МОН України та Академією Української преси. Він активно увійшов у науковий обіг, але потребує більш детального обґрунтування. Поняття «інфомедійна грамотність» акумулювало низку компетентностей, необхідних для сучасної людини в добу інформаційного суспільства. ІМГ об'єднує декілька компонентів: інформаційну грамотність, медіаграмотність, критичне мислення, соціальну толерантність, стійкість до впливів медіа на емоції, фактчекінг, цифрову безпеку, візуальну грамотність, інноваційність, креативність [3, с. 7]. Проаналізувавши наукову літературу з відповідної галузі, подаємо таку дефініцію поняття: інфомедійна грамотність – сукупність знань, умінь і навичок отримувати інформацію з різних джерел, критично осмислювати її; створювати та поширювати медіапродукти, використовуючи засоби інформаційно-комунікаційних технологій, розуміти вплив медіа на свідомість особистості.

Враховуючи актуальність формування інфомедійної грамотності здобувачів вищої освіти, на кафедрі журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка розроблено навчальну програму вибіркової дисципліни «Інфомедійна грамотність», яка успішно пройшла сертифікацію щодо її інтеграції в освітній процес. Метою курсу є формування у студентів умінь виявляти актуальні проблеми медійного простору, вдумливо сприймати медіатексти та критично їх осмислювати, впроваджувати елементи та компетентності інфомедійної грамотності у майбутній діяльності. Контент дисципліни включає такі теми: «Медійний простір України: сучасні виклики»; «Шляхи формування критичного мислення»; «Як розпізнати фейк»; «Верифікація онлайн-контенту»; «Мова ворожнечі в мас-медіа»; «Соціальні мережі: особливості спілкування»; «Рецепція кіноконтенту: школи, жанри, інструменти»; «Сучасна українська література і медіакультура».

Імплементация / інтеграція навчальних курсів, спрямованих на формування в майбутніх медійників навичок інфомедійної грамотності, допоможе підвищити рівень їхніх фахових компетентностей. Так, до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 061 Журналістика уведено вибіркові компоненти «Верифікація інформації» / «Фактчекінг», у дисципліни журналістського фаху («Журналістський фах: новинна журналістика і репортерська діяльність», «Журналістський фах: фотожурналістика», «Журналістський фах: інтернет-журналістика», «Журналістський фах: журналістська майстерність» тощо)

інтегровано змістові модулі чи окремі теми, що стосуються інфомедійної грамотності. У процесі їх вивчення використовуються інноваційні технології навчання, що розвивають критичне мислення студентів, стимулюють їх до створення нового контенту, поглиблюють сприйняття, інтерпретацію й аналіз медіатекстів. Заняття з дисциплін журналістського фаху передбачають різні форми проведення та різноманітні завдання для індивідуальних/колективних творчих проєктів. Наприклад, під час викладання навчального курсу «Журналістський фах: новинна журналістика і репортерська діяльність» (інтегровано теми з інфомедійної грамотності: «Шляхи формування критичного мислення», «Як розпізнати фейк», «Мова ворожнечі в мас-медіа») використовуються такі форми занять, як гостьові лекції, тренінги, засідання медіаклубів, виїзні майстер-класи від провідних українських журналістів (головної редакторки «Радіо Свобода» Інни Кузнецової, редакторки інформаційних програм і спецпроєктів («Схеми», «Крим. Реалії», «Донбас. Реалії», «Ловайський котел. Спогади») «Радіо Свобода» Ірини Штогрін), а також застосовуються індивідуальні та групові види комунікативної та інтерактивної діяльності (дискусії за принципом «buzz-group», моделювання професійних ситуацій, соціально-рольові взаємодії, case study, мотиваційно-інтерактивні вправи, творчі завдання дослідницького характеру, технології квест-заняття тощо).

Інфомедійна грамотність є невід'ємною складовою фахової компетентності майбутніх журналістів. Володіння ІМГ сприятиме розвитку у студентів навичок критично мислити, ідентифікувати фейки й інструменти маніпуляції в журналістських текстах, вибирати та створювати якісний медійний та інформаційний продукт, який вони зможуть ефективно використовувати в майбутній професійній діяльності.

Література

1. Дашенко Н. Л., Поплавська Н. М., Мединська О. Я. Ключові освітні компетентності і компетентності інфомедійної грамотності / Інфомедійна грамотність – невід'ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей / Редкол.: В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. С. 83-109.
2. Європейські критерії медіаграмотності (фрагмент із програми Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу). URL: http://ec.europa.eu/culture/media/literacy/docs/studies/eavi_annex_b_framework_rev_en.pdf.
3. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність». К.: IREX в Україні, 2019-2020.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) URL: <https://bit.ly/2Q4CQtF> (дата звернення: 29.12.2019).
5. Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов. Институт UNESCO по информационным технологиям в образовании. UNESCO, 2012. 200 с. URL: <https://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214706.pdf> (дата звернення 22.12.2020 р.).

6. Dictionary of Media Literacy / Ed. Art Silverblatt, Ellen M. Enright Eliceiri. Westport, Connecticut. London: Greenwood Press, 1997. 234 p.

УДК 37.026.4

Молчанова О.М.

кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти
КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського
oksanamolchanova@ukr.net

ЕМОЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ВАЖЛИВЕ УТВОРЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Постановка проблеми. Післядипломна педагогічна освіта в Україні забезпечує безперервний професійний розвиток і компетентнісне зростання педагогічних кадрів відповідно до вимог державної політики в галузі освіти та потреб споживачів освітніх послуг.

З огляду на зазначене вище, актуальним завданням діяльності комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» в умовах інноваційного розвитку післядипломної педагогічної освіти визначено якісне безперервне підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів на засадах компетентнісного підходу, що сприяє професійному розвитку, саморозвитку і самоактуалізації відповідно до сучасних запитів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначають українські вчені І. Зязюн, В. Кремень, В. Олійник, Н. Протасова, М. Романенко, О. Савченко, В. Семиченко, Т. Сорочан та інші, саме в системі післядипломної педагогічної освіти забезпечується цілісність, неперервність, випереджувальна спрямованість підготовки вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, що сприяє їх професійному розвитку та розвитку професійних компетентностей [2].

Компетентнісний підхід у сфері післядипломної педагогічної освіти достатньо нове мало досліджене явище. На думку дослідників, зокрема В. Тушевої, компетентнісний підхід змінює мету і вектор змісту післядипломної освіти від передачі знань і умінь предметного змісту до формування розвиненої особистості зі сформованими життєвими і професійними компетентностями [6].

Уперше за багато років вчителі отримали змогу самостійно обирати місце, форму здобуття знань та змістову наповненість програм. Тому, якісне набуття освітянами необхідних компетентностей для їх застосування під час практичної діяльності є актуальною проблемою підвищення кваліфікації здобувачів освіти.

Для визначення обізнаності педагогічних працівників стосовно компетентнісного підходу та його втілення в освітній процес, нами було проведено опитування, за результатами якого 16 % досліджуваних виявили